

Repliek op Brouwer en Van Aken

Piet Verschuren

Mevrouw Brouwer en de heer Van Aken onderschrijven goeddeels mijn kritiek. Enkele van hun belangrijkste kanttekeningen loop ik achtereenvolgens na.

Brouwer stelt in haar titel dat een methodologisch debat nodig is. Zeker is dit een noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarde om verder te komen. Gelet op de complexiteit van onderzoek zijn daarnaast en vooral nodig een gedegen scholing van hbo-medewerkers in praktijkgerichte vormen van onderzoek (zie de reactie van Van Aken, alsook Verschuren 2012; verzonden manuscript voor publicatie).

Aan mijn kritiekpunt van vaagheid over onderzoek zegt Van Aken niet zo zwaar te tillen, en stelt: 'Er is duidelijk gekozen voor praktijkgericht onderzoek.' Echter, dat met een keuze voor praktijkgericht onderzoek het doel duidelijk is, is toch wat al te eenvoudig gedacht, zoals ik in mijn bijdrage betoogde. Hoe vaag kan een doelstelling zijn, als zoveel cruciale vragen onbeantwoord blijven: Wat wil men met (competenties in) praktijkgericht onderzoek precies bereiken? Welke onderdelen van een latere beroepspraktijk van hbo-studenten vragen om onderzoek? Wat moeten zij onderzoeken en waarom? Welke van de vele soorten en modellen van praktijkgericht onderzoek bedoelt men? Waarom juist deze en wat verstaat men er precies onder? Welke beheersingsniveaus van onderzoek zijn in het geding? Et cetera.

Ter illustratie: Als lid van de onderzoekscommissie van een hbo-instelling vroeg ik mij voortdurend af wat men met 'onderzoek' bedoelde en beoogde. Het antwoord op mijn vragen of men mogelijkheid a, b, c, d of nog een andere bedoelde, kwam er doorgaans op neer dat men alle opties beoogde. Met andere woorden, het begrip onderzoek bleef in mijn ogen volledig amorf (met dank aan Brouwer) en onduidelijk, en er werd eenvoudig niet over nagedacht. Ter toelichting, de commissie bestond overwegend uit managers, en uit alle contacten bleek mij dat de laatsten weinig tot geen kennis hebben van het vak van onderzoeker.

Voorts stelt Van Aken dat ik praktijkgericht onderzoek te smal definieer door het te plaatsen in wat hij noemt de praktijkstroom, daarmee de zogenoemde kennisstroom negerend. Hetzelfde bedoelt hij vermoedelijk waar hij stelt dat ik, met mijn aanname dat hbo-studenten onderzoekscompetenties moeten verwerven, het doel van het hbo als te smal interpreteer, en dat het hbo daarnaast mikt op 'het verhogen van de kwaliteit (...) van de beroepspraktijk (...) door het ontwikkelen van beroepsgerichte generieke kennis'. Maar, zoals hij meteen daarna ook zelf aangeeft, dit punt is wel degelijk opgenomen in de taxonomie van figuur 1 (p. 134) en ook door mij geproblematiseerd waar ik schrijf: 'Nodig is de ontwikkeling van praktijktheorieën, maar nergens wordt uitgewerkt hoe men denkt dit te gaan doen' (p. 143). Dit onderwerp wordt overigens in de onderhavige op hbo-

onderwijs toegespitste bijdrage niet verder uitgewerkt. In een aan TvHO aangeboden tweede artikel over hbo-*onderzoek* belicht ik de kwestie van praktijktheorieën. In dit artikel worden diverse modellen en typen van praktijkgericht onderzoek onderscheiden en beschreven, wordt de kwestie van wetenschappelijkheid van hbo-onderzoek belicht, alsook hoe het zich verhoudt tot universitair onderzoek, en wordt ruim beargumenteerd dat praktijkgericht onderzoek veel complexer is en om veel meer training vraagt dan het academische universitaire onderzoek.

Tot slot het punt van toekomstverwachting. Van Aken stelt: 'Waar zijn toon kritisch is, ben ik wat minder bezorgd.' Helaas geeft de auteur hiervoor geen enkel argument, wat, zeker gegeven zijn instemming met het merendeel van mijn kritiekpunten, beslist niet overdadig was geweest. Zijn optimisme komt dan ook niet overtuigend over. Ook zijn voorspelling dat het Nederlandse hbo aanzienlijk sneller zal zijn dan universiteiten die er eeuwen over deden, verbetert dit niet. Natuurlijk doet het hbo het sneller, stel je voor. Maar betekent 'sneller' één eeuw, een halve, een kwart? Elke dag dat een foutieve koers wordt gevaren is er een te veel; te veel cosmetica, te veel geloof in management, te veel (op zijn best) papieren beleid, te veel onduidelijkheid over wat men met onderzoek bedoelt en beoogt, te veel onderschatting van de complexiteit ervan en te veel geloof dit op basis van gezond verstand te kunnen verrichten, te weinig scholing van docenten, te veel statusstreven.

Ik kan met geen mogelijkheid optimistisch zijn. Kritiek wordt veelal als onterecht of unfair gezien. In plaats van deze onder ogen te zien reageert men boos op zoveel 'onrecht'. Vooral diegenen die in het hbo aan de touwtjes trekken hebben nog altijd niet door hoe alarmerend de situatie is. Een behoorlijke kennis van onderzoek is nodig om de ernst van de situatie en ontwikkeling te kunnen zien. Ook een zeer overhaaste en chaotische ontwikkeling geven weinig aanleiding tot optimisme. En ronduit funest zijn de overdreven hang naar status en, daaruit voortvloeiend, een streven naar uiterlijkheden, met als voorlopig summum de naam University of Applied Sciences. Deze volstrekt misplaatste kwalificatie, ooit door Plasterk gelanceerd, zorgt dat men deze begeerde titel vooral in woord en op papier invult, waar dit daadwerkelijk beleid en daden op de werkvloer zouden moeten zijn. Nog afgezien van een verdere devaluatie van het begrip universiteit die dit in de hand werkt.

Zonder ingrijpen stevent het hbo af op een nieuw schandaal. En deze keer blijft dit niet beperkt tot een enkele instelling: veel tekenen wijzen op een landsbrede ontwikkeling. Het kan niet uitblijven dat opdrachtgevers zich op den duur bewust worden van een ernstig gebrek aan kwaliteit en bruikbaarheid van onderzoeksresultaten. En wat erger is, studenten zullen zich vroeg of laat gedwongen zien om in verzet te komen tegen zoveel onduidelijkheid en kwalitatief slecht onderwijs (in onderzoekscompetenties), en als gevolg hiervan een gemis aan kansen.

Referentie

Verschuren, P. (2012). *Praktijkgericht onderzoek door hbo-instellingen; diversiteit, wetenschappelijkheid en complexiteit*. Verzonden manuscript voor publicatie.